

Barbara Cienki

STRESZCZENIE

Rozprawy doktorskiej pt. „Społeczne uwarunkowania biegu życia (na przykładzie seniorów w województwie podkarpackim)”

Wybrany temat pracy „Społeczne uwarunkowania biegu życia (na przykładzie seniorów w województwie podkarpackim)” jest zagadnieniem nowym. Całkowitym zaś novum jest sposób ujęcia badania, polegający na ukazaniu biegu ludzkiego życia w trzech bezpośrednio następujących po sobie fazach:

- dzieciństwie,
- dojrzałości,
- starości,

oraz badaniu wpływu czynników społecznych na życie człowieka w danej fazie i wynikających stąd konsekwencji dla kolejnej fazy życia.

Zainteresowanie problematyką ludzkich losów wynika z tego, że dynamika współczesnego życia, niosąca z sobą zmiany wzorców i stylów życia, spędzania wolnego czasu, dostępności wielu jeszcze niedawno nieosiągalnych dóbr, powoduje zmiany jakościowe ludzkiego życia. Coraz powszechniejsze staje się przekonanie, że poznanie człowieka, jego osobowości, systemu wartości i możliwości rozwojowych powinno być wykorzystywane w celu kształtowania środowiska fizycznego i społecznego, które go otacza. Wiedza ta powinna znaleźć praktyczne zastosowanie w działalności wychowawczej, administracyjnej czy gospodarczej.

Znajomość zagadnienia wpływu czynników społecznych na ludzkie życie powinna stanowić jeden z elementów kształtowania polityki społecznej państwa wobec poszczególnych grup wiekowych.

Niniejsza praca składa się z siedmiu rozdziałów. Pierwszy z nich zawiera koncepcję opracowania. Obejmuje ona wyjaśnienie i uzasadnienie tematu, jego doniosłość poznawczą i praktyczną, omówienie czynników warunkujących przebieg życia, analizę głównych teorii rozwoju człowieka oraz wskazania niezbędne do badania biegu życia, a także wprowadzenie do metodologii badań własnych. Rozdział drugi jest próbą przybliżenia specyfiki ludzkich losów. Zawiera omówienie problematyki zależności interstadialnych, procesu autokreacji, czynników warunkujących odczuwanie satysfakcji z życia. Kolejny rozdział obejmuje szczegółową charakterystykę pierwszej fazy życia człowieka, ukazuje oddziaływanie rodziny, grup rówieśniczych, szkoły, osób znaczących i środowiska, w którym zamieszkuje jednostka, na przebieg jej życia. Rozdział czwarty stanowi charakterystykę okresu dojrzałości. Zawiera analizę podejmowanych decyzji, omówienie aktywności zawodowej, społecznej i kulturalnej respondentów oraz zagadnień związanych z małżeństwem i posiadaniem potomstwa. Następnym z rozdziałów w całości poświęcony jest problematyce starości jako trzeciej fazy życia

człowieka. Obejmuje zagadnienia związane z indywidualnym procesem starzenia się oraz starzeniem się społeczeństwa – charakterystykę zmian zachodzących w tym okresie, potrzeby ludzi w wieku senioralnym, stereotypy dotyczące postrzegania ludzi starszych, a także aktywność osób w wieku emerytalnym, ich adaptację do starości i preferowane formy opieki. Rozdział szósty zawiera szczegółowy opis metodologii badań (cel, przedmiot i zakres badań, sformułowane problemy badawcze i postawione do nich hipotezy robocze, zmienne i wskaźniki). Stanowi omówienie wybranych metod i narzędzi badawczych, a także doboru badanej zbiorowości. Ostatni rozdział jest miejscem prezentacji wyników przeprowadzonego badania empirycznego. Na podstawie uzyskanych danych sporządzono charakterystykę badanej zbiorowości, zweryfikowano hipotezy robocze i podsumowano wyniki badania.

Zakończenie zawiera tezy uogólniające dotyczące biegu ludzkiego życia i szereg dyrektyw praktycznych, jakie nasuwały się na podstawie literatury przedmiotu i badań własnych.

Bieg życia ludzkiego jest zagadnieniem wieloaspektowym i skomplikowanym. Drogę życiową człowieka wyznaczają czynniki biologiczne, psychologiczne i społeczne. Indywidualny przebieg życia jest wypadkową oddziaływania grup poszczególnych czynników. Badanie jego uwarunkowań utrudnia nie tylko wieloaspektowość przedmiotu, ale także wybiórczość pamięci ludzkiej i skłonność do idealizowania przeszłości.

Głównym celem badania było zidentyfikowanie uwarunkowań społecznych, które wpływają na przebieg ludzkiego życia.

W oparciu o uzyskane wyniki badania ustalono, że do najważniejszych czynników wywierających wpływ na bieg życia należą:

1) czynniki związane z miejscem zamieszkania

- wielkość miejscowości zamieszkiwania,
- dostępna w miejscu zamieszkiwania infrastruktura oświatowa i kulturalna;

2) czynniki związane z rodziną

- poziom wykształcenia rodziców,
- status materialny rodziców,
- liczebność dzieci w gospodarstwie domowym rodziców,
- stan zdrowia członków rodziny w dzieciństwie,
- aktywność społeczna rodziców,
- wyznawane wartości i prezentowane postawy w domu rodzinnym,
- aspiracje edukacyjne rodziców w stosunku do własnych dzieci,
- przebieg dzieciństwa;

3) sytuacja życiowa respondenta w wieku dojrzałym

- aktywność zawodowa,
- pozycja zawodowa,
- sytuacja materialna,
- działania na rzecz poprawy kondycji zdrowotnej;

4) bieżąca sytuacja życiowa respondenta

- wykształcenie,
- miejsce zamieszkania,
- sytuacja rodzinna (posiadanie potomstwa, częstotliwość kontaktów z bliskimi, udane małżeństwo),
- sytuacja materialna,
- stan zdrowia,
- aktywność jednostki.

Na podstawie przeprowadzonego badania i dostępnej literatury ustalono, że najbardziej wartościowy jest taki przebieg życia, podczas którego człowiek konsekwentnie realizuje założony życiowy plan, dążąc do wyznaczonego celu. W realizacji wytyczonych zadań wykorzystuje własny potencjał oraz pojawiające się możliwości.